

Cursuri universitare

Dr. Radu Ștefan PĂTRU

Dreptul afacerilor

***Teoria generală. Societățile. Relații de muncă
în mediul de afaceri***

Curs universitar

Dr. Radu Ștefan PĂTRU

Dreptul afacerilor

***Teoria generală. Societățile. Relații de muncă
în mediul de afaceri***

Curs universitar

Universul Juridic
București
-2023-

Capitolul 1

Noțiuni introductive generale (noțiunea și rolul dreptului, poziția Dreptului afacerilor în sistemul de drept românesc)

Secțiunea 1

Aspecte introductive privind noțiunea de drept

Imperiul Roman a contribuit în mod fundamental la conturarea și dezvoltarea științei dreptului.

Ubi societas ibi jus, care înseamnă acolo unde este o societate este și drept, este un dicton celebru care configurează relația indisolubilă dintre societatea umană, organizată în stat și drept.

Statul reprezintă cea mai evoluată formă de organizare a ființelor umane. Până la apariția statului, oamenii erau organizați în triburi, ginți, și alte forme de asociere care nu se ridicau la complexitatea statului.

Regulile după care se conduceau aceste asocieri umane erau și ele rudimentare, constituind însă o formă embrionară a noțiunii de autoritate, stabilind relațiile dintre membrii acestor comunități.

Romanii au înnobilitat știința dreptului, asigurându-i originalitatea, conturându-i rolul în cadrul statului și emancipând dreptul de sub tutela religiei și a moralei.

Este reprezentativă în acest sens, definiția dreptului din perspectiva lui Ulpian, *juris praecepta sunt haec: honeste vivere, alterum non laedere suum cuique tribuere*, respectiv, principiile dreptului sunt acestea: a trăi în mod onorabil, a nu vătăma pe altul, a da fiecăruia ce este al său.

Prin această ultimă parte a definiției, a da fiecăruia ce este al său, observăm o individualizare clară a dreptului în raport cu morala, prin întrezărirea noțiunii de dreptate, justiție.

Din perioada imperiului roman au rămas și alte definiții reprezentative ale științei dreptului. Astfel, Celsus, un renumit jurisconsult roman, definea dreptul ca fiind *ars boni et aequi*, adică arta binelui și a echității.

Justinian definea dreptul astfel: *Juris prudentia est divinarum atque humanarum rerum notitia, justis atque injustis Scientia*, adică știința dreptului sau jurisprudența este cunoașterea lucrurilor divine și umane, știința a ceea ce este drept și nedrept.

Dreptul are rolul de a organiza relațiile sociale din cadrul statului, asigurând o stare de echilibru între membrii societății.

Filosoful grec Aristotel, denumea această stare de echilibru la nivelul statului *autarhie*, echilibrul cetății, consecință a funcționării pârgھیilor sociale printr-o bună reglementare, fiind în strânsă legătură cu echilibrul interior al ființei umane¹.

Noțiunea de drept are mai multe accepțiuni, pe care le vom prezenta în cele ce urmează.

¹ Aristotel, *Politica*, Ed. Paideia, București, 2001.

1. Accepțiunile noțiunii de drept¹. Definiția dreptului. Rolul Dreptului afacerilor

Dreptul are mai multe accepțiuni: **obiectiv, pozitiv, subiectiv, ca știință socială, tehnică și artă.**

Dreptul obiectiv reprezintă totalitatea normelor juridice edictate de stat în decursul existenței sale prin organele competente.

Dreptul obiectiv se referă la toate actele normative, la lege în sens obiectiv.

Dreptul pozitiv reprezintă totalitatea normelor juridice în vigoare la un anumit moment într-un stat. Dreptul pozitiv se referă la dreptul valabil în prezent, în actualitate.

Dreptul subiectiv este posibilitatea, prerogativa unei persoane de a cere altuia să respecte o anumită conduită, respectiv să dea, să facă sau să nu facă, în caz de nerespectare, intervenind forța de constrângere a statului.

Se poate spune despre dreptul subiectiv că reprezintă accepțiunea comună a dreptului, cea mai des folosită în societate. Ne referim la drept în accepțiune subiectivă de fiecare dată când invocăm drepturile noastre.

Exemple de drept subiectiv: dreptul de proprietate, dreptul la vot etc. Din definiția prezentată, rezultă faptul că statul garantează dreptul subiectiv al fiecărui cetățean, de exemplu, dacă proprietarul este tulburat de către o persoană în exercitarea dreptului său, poate să îi ceară acestuia să părăsească proprietatea, în sens contrar, va interveni forța de constrângere a statului prin organele abilitate, care va garanta dreptul titularului.

Din perspectiva apartenenței la științele sociale, **dreptul este o știință social-umană**, studiind fenomenul juridic și relevanța sa în cadrul societății.

O altă accepțiune a noțiunii de drept este cea de **tehnică și artă**. Este o accepțiune deloc de neglijat în actualitate, cu atât mai mult cu cât, actele normative de multe ori nu mai îndeplinesc rolul pe care îl au, respectiv de a reglementa în mod corect și util relațiile sociale.

Dreptul presupune o tehnică în crearea actelor juridice, de redactare, exprimare etc. dar și o artă, în sensul de a reglementa în mod corespunzător relațiile sociale.

Atunci când legile sunt lacunare sau se contrazic una pe cealaltă, înseamnă că această accepțiune a dreptului nu este cunoscută și chiar înțeleasă de către cei care au rolul de a configura dreptul.

În sens juridic, dreptul a fost definit în doctrina de specialitate ca fiind un ansamblu de reguli publice de conduită, generale și abstracte, având ca fundament coeziunea grupului social și susceptibile, de regulă, de sancțiune, care, structurând ansamblul raporturilor intersubiective, asigură coexistența libertăților într-o societate organizată².

Cu privire la rolul dreptului în societate s-au afirmat următoarele: *dacă viața oamenilor nu ar fi veșnic dependentă de satisfacerea unor cerințe, dacă ea n-ar presupune urmărirea unor finalități, dacă nu ar fi rezumabilă la tendința de posesiune a*

¹ A se vedea: N. Popa, *Teoria generală a dreptului*, Ed. Actami, București, 1998, pp. 44-46; I. Dogaru, *Teoria generală a dreptului*, Ed. Europa, Craiova, 1996, pp. 5-10.

² D.C. Dănișor, I. Dogaru, G. Dănișor, *Teoria generală a dreptului*, ed. 2, Ed. C.H. Beck, București, 2008, p. 35.

*unor valori și dacă în tendința aceasta nu s-ar putea isca rivalități și conflicte între oameni, Dreptul n-ar avea rațiunea de a fi*¹.

Dreptul poate fi înțeles și din perspectiva ramurilor de drept, cum sunt, de exemplu, Dreptul penal, Dreptul civil, Dreptul fiscal, Dreptul muncii etc.

Ramurile de drept au un obiect propriu de reglementare, metodă proprie și principii proprii, fiind circumscrise dreptului public sau dreptului privat, conform diviziunii clasice a dreptului.

Dreptul civil este ramura cea mai importantă în sfera dreptului privat, fiind numită dreptul comun în materia dreptului privat.

Dreptul afacerilor nu este o veritabilă ramură de drept, deoarece nu întrunește condițiile generale menționate mai sus, fiind o pluridisciplină juridică în care se regăsesc atât elemente de drept public cât și elemente de drept privat, care conturează cadrul legal specific activității de afaceri.

În doctrină, s-a apreciat că în esența sa, dreptul afacerilor se fundamentează pe dreptul comercial, preluând, utilizând și dezvoltând conceptele acestuia². Este o afirmație greșită, deoarece, dreptul afacerilor este o pluridisciplină juridică mult mai complexă, care după cum vom prezenta are elemente de Drept civil, Drept constituțional, Drept administrativ, Drept fiscal, Dreptul muncii, inclusiv elemente de Drept penal.

Nefiind o ramură de drept, această disciplină nu se studiază în facultățile de drept, ci numai în cele cu profil economic, reprezentând noțiunile fundamentale de drept explicate studenților viitori economiști.

Definim dreptul afacerilor astfel: ansamblul de norme generale de drept privat și norme speciale de drept privat și public aplicabile profesioniștilor comercianți persoane fizice autorizate și societăți comerciale, în activitatea lor de afaceri, respectiv de producție, administrare de bunuri sau de prestare de servicii a întreprinderilor cu scop lucrativ³.

¹ E. Speranția, *Introducere în filosofia dreptului*, Tipografia „Cartea Românească”, Cluj, 1946, p. 347.

² L.B. Lunțaru, *Dreptul afacerilor. Note de curs*, Ed. Universul Juridic, București, 2022, p. 12.

³ C. Leaua, *Dreptul afacerilor. Noțiuni generale de drept privat*, Ed. Universul Juridic, București, 2012, p. 7.